

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

Seqvntvr Constitvtiones Posteriorvm Impp. Maximiliani I. Caroli V.
Maximiliani II. Et Rvdolphi II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

excusatur mercator propter dubium eventum, si plures vendat merces suas ob solutionem in aliud tempus rejectam, de quo latius egimus supra cap. 3, Cui non dissimile est quod pulchre respondit Jafon in l. 1, *Lectura* 1, num. 63, *Cod. De summa Trinitate* dum contendit, licitum esse contractum, quo quis certam pecuniam quantitate emit magnos redditus fundi in tempus vite sue, vel numerat alicui monasterio quingentos ducatos, ut ab eo alatur, donec vixerit: idque (addit) ob incertitudinem vite ipsius. Et hanc esse communem conclusionem ostendit ex Cyno, Baldo, Ang. Sallio & aliis Jafon, *citato loco*.

Sed dubitationis est, qualis iniri ratio debeat iusti pretii in hoc contractu ad vitam concepto? Variè hac de re sentiant Dd. sicut videre est apud Covarr. *Variar. resolut. cap. 9, num. 7*, Verum hic rectè censet eam constitui oportere, ex communi Provincie estimatione, sive, ut utar verbis Andr. Gail. *d. Obs. 8, num. 5*, juxta consuetudines locorum, ubi hujusmodi contractus celebratur, per text. in *Si fundus 6, D. De evictionib.* Et hoc, ubi consuetudo loci certa est; alias ea statuenda est ex arbitrio boni viri, inspectis, scilicet ætate, valetudine e mentis, aliisque circumstantiis, & facit textus in l. *Cum ii 8, §. vult igitur vers. mo-*

aus autem D. De transact.

Et licet sint, qui putent estimationem hanc annui redditus redigendam esse ad præscriptum modum, in l. *Hæreditatum, alias incipit l. Computationi 68, D. Ad l. Falcid.* quo loco J. C. in detractio- ne legis Falcidie ex alimentis legatis vult habendam esse rationem ætatis legatarii; ut, si infra 20. annum constitutus sit, detractio fiat pro 30. annis; si supra 20. annum usque ad annum 10. pro annis 25, à 30. anno usque ad annum trigessimum quintum, pro annis 22. Et sic subsequenter, prout latius videre est in d. l. *Hæreditatum*. Ab hac tamen sententia discedunt Imola, Alexander, & alii, quos recenset idem Covarr. *d. c. 9, n. 8*, existimantes eam computationem J. C. tantum habere locum in ratione legis Falcidie, non in aliis questionibus. Quibus & subscribit ibidem Cov. sed cum hoc temperamento; ut nihilominus liberum cuique maneat controversiam aliquam tractanti, discernere ex negotii qualitate, an eadem ætatum dinumeratio observanda sit extra casum legis Falcidie. Sed hoc dictum Covarr. convenit cum eo, quod antè diximus; videlicet, estimationem, ubi ea in loco incerta est, ad arbitrium discreti iudicis redigendam esse,

SEQVUNTUR CONSTITVTIONES POSTERIORVM IMPP. MAXIMI-
LIANI I. CAROLI V. MAXIMILIANI II. ET RVDOLPHI II.

De Usuris & annuis censibus seu redditibus, quorum supra sæpè mentio facta est,
Latinè redditæ.

Maximilianus I. in Comitio Augustanis anni 1500. sub tit. *De usurariis contractibus.*

Quandoquidem & per usurarios aliosque periculosos, & inconvenientes contractus (quos hæcenus, ut accepimus, Christiani & Judæi exercent) pro vineis & earum incolis, damnum notabile inferatur: Statuimus, ordinamus & volumus, ut omnes & singuli Status Imperii (severè ipsis præcipiendo) hujusmodi contractus in suis Principatibus, terris, ditio- nibus & Jurisdictioni sue subjectis, ubique loco- rum, sub pœnis congruentibus interdican, & eorum transgressores seriò puniant. Tum etiam mandamus Ecclesiasticis & sæcularibus judi- cibus, ut si quando tales contractus coram profe-

runtur, eosdem invalidos & irritos pronuntient & declarent, nec executioni eos mandent, aut impleri faciant, vel jurent.

Quia verò redemptiones, (*subaudi, annuorum reddituum*) passim in omnibus provinciis frequen- tantur, & sub prætextu earum varia pericula & inconvenientia incurruntur: Mandamus nostri Imperii Regiminibus, inò damus ipsis plenam potestatem & auctoritatem, redemptionis hu- jus formam aliquam moderatam & modum concipiendi & consiciendi, & nostro nomine ubi libet in Imperio nostro publicandi, ut quilibet in posterum sciat, quâ formâ & modo in redimen-

Qqq 2

dimen-

dimendo uti debeat. Statuentes item, ordina-
tes, & volentes, ut si ab hinc post publicationem
factam, aliqua redemptio facta fuerit, quæ hujus

formæ defectum patiat, ea omninò infirma &
irrita sit.

Notatio.

HAc Maximiliani I. Constitutione usura
omnes abrogantur, & è contrà emptio
censuum sive reddituum annuorum admitti-
tur cum pacto redimendi. Quæ autem formæ hæc
redemptio fieri debeat, committitur arbitrio ju-
dicum provincialium. Nec enim antè à Jure ulla
de hac re forma prodita erat. Nam quæ in Ex-

travagantibus Martini V. & Calixti III supra re-
citaris conditiones traduntur, ex loco formæ
non sunt, sed ita ex facto propositæ fuerunt: do-
nec longè post Pius V. certam formam annui cen-
sus emendi & redimendi induxerit. De quibus
antè scripsimus.

Carolus V. Imperator, in Reformatione politica, Augusta anno Dom. 1550. sub eodem tit.

ET si quidem nobis relatum est, hætenus in
Romano Imperio diversos usurarios con-
tractus celebrari, qui non solum incon-
venienter, sed & minus Christianè contra Deum, &
jus usurpati sunt, & quotidie exercentur. *Vi his
sequentibus casibus:* Nempe, quòd quidam sum-
mam pecuniæ, veluti 800 florenorum mutuo
dent; & tamen in literis emptionis plus quam
mille florenos inferi curent, quòd ipsi ultra qui-
cunq; in singula centum, census nomine pendan-
tur, & in redimendo amplius quàm fuerit summa
capitalis, consequantur.

Similiter & alii sunt, qui ob parvam temporis
moram, quæ in solvendo cessatum est, interesse
immoderatum exigant, & augendo in ipsam for-
tem impudent, & convellant.

Item alii sunt, qui frumentum, equos, pannum
& similes merces titulo venditionis æstimant
plurimi, quantum fieri potest, ac proinde eo ip-
so notabilem usuram contrahunt, ut cuiusvis no-
tum est.

Item quidam sunt, qui pecuniam quidem mu-
tuent, & recipiant in singulos centenos certi
quid, sed præterea teneatur mutuarius certas
operas suas, ad quas aliàs non tenebatur, ipsis ad-
dicere, neque eas denegare aut revocare audeat vel
pòtèst absq; præsentis solutione summæ capitalis.

Item quidam sunt, qui pro pecunia argentea
mutuò data sibi in instrumento curent monetam
auream inscribi.

Item, quòd aliqui sunt, qui quidem mutuent
pecuniam, nullà è contrà constitutâ pecuniâ nu-
merata, sed merce quadam in se magni valoris,
sed viliori pretio æstimata, qua ereditor & sum-
mæ capitalem suam & magnum commodum
etiam duplo vel triplo majus consequatur.

Item aliqui sunt, qui pecuniam suam mutuent
his conditionibus sive pactionibus iniquis, ut
mutuarius ad quatuor nundinas sequentes, quæ
ipsi præfixæ sunt, certum centum nominatum
pendat, vel pecuniam exsolvat, quæ interdum
transcendit viginti in singula centum.

*Quibus exemplis enumeratis subdit deinde Caro-
lus V.*

Quia igitur hujusmodi & similes contractus,
item quia usura in se impia est, jure communi
scripto, & in ordinatione nostra & Imperii anno
1500. graviter interdicta: Idcirco nos, adhibito
consilio, scientia, & assensu, nostri & Sacri Imperii
Electorum, Principum & Statuum, eandem
ordinationem ex justa scientia renovamus, &
confirmamus; statuentes, ordinautes & volen-
tes, quòd hujusmodi usurarii contractus & con-
ventiones, omninò & penitus post publicationem
hujus factam, evitentur & per neminem cujus-
cumque dignitatis aut status ineantur, aut in u-
sum recipiantur: præcipiendo insuper iudicibus
Ecclesiasticis & sæcularibus, ut si quando tales
usurarii contractus coràm proponantur, decla-
rent eos invalidos, infirmos & irritos esse: sicut
& nos quoque hæc, invalidos & irritos declara-
mus & pronuntiamus, neque executioni man-
dandos esse. Præterea is, qui talem contractum
usurarium exercuerit, quartam partem capitalis
summæ amittet in pœnam Magistratui suo civili
applicandam. Qui tamen Magistratus si sciens
id neglexerit, superiore ejus, & hoc item negli-
gente præfectus Fisci Magistratum in pœnam
aliquam nominatim, veluti duarum, trium vel
quatuor marcarum auri puri accusabit & recipiet.

Et

Et quia redemptiones censuum ubique terrarum communitè receptæ sunt, non debent in posterum pro centum capitalis summæ ultra quinque dari & accipi, uti moris est, Item Instru-

mentum redemptionis fieri debet, ut jus redimendi est. Quicquid ultra acceptum vel conventum fuerit, volumus id usuræ loco haberi & estimari, & ut supra dictum est, puniri.

Notatio.

Carolus V. hac Constitutione sua etiam eas species conventionum abrogat, quæ in fraudem usurarum (quæ propriè de jure civili in mutuo, adeoque in pecunia numerata potissimum consistunt) creditores variè effingunt: non attendentes tam de jure divino quàm Canonico quamlibet accessionem rei estimatæ ad sortem principalem, usuræ nomine contineri, juxta illud Christi *Luce 6. Mutuum date, nihil inde sperantes, & causa xi v. quæst. 3. cap. Consuluit 10. Ext. De usuru, cum similibus supra cap. 1. à me citatis. Quod ipse Imperator his multis allatis exemplis docet*

& illustrat: Declarando & hujusmodi contractus esse nullos & irritos; adjectâ quoque pœna in usurarios, amissionis quartæ partis sortis, Magistratui inferendæ.

Alterum quod hac constitutione continetur, est de redemptione census annui, quæ & ipsa emptio census comprehenditur, quamve non vult excedere quincunces, id est, quinque annua pro centum; quod non est in constitutione Maximiliani I. Eadem quoque pœna constituta in transgressorem, quæ antè in usurarium.

Idem Carolus V. Imp. Augusta anno 1548. sub eodem tit.

Hac constitutione eadem repetit, quæ superiore constitutione sua: nisi quod in penult. §. hujus constitutionis explicatius quædam addat, quod attinet ad redemptionem census sive redditus. Verba ejusdem §. hæc sunt.

Quia verò redemptio census ubique terrarum communitè recepta sit: ideo non nisi centum florenis, quinque floreni annui census, ut consuetum est, emi debent, & renuntiatio ejusdem cen-

sus per viam redemptionis ut redimendi jus est, penes venditorem non emptorem erit, non attempto, quacumque forma ea concepta sit in instrumento. Et si quid ultra datum, acceptum vel tractatum fuerit; Volumus id & alia omnia inconvenientia pacta, sive conventiones, tamquam usurarias & infirmas censeri, haberi, neque per Judicem de eis cognosci, vel pronuntiari, sed magis, ut antè dictum est, puniri oportere.

Notatio.

Hic apertè refellitur eorum error, qui putant, in persona emptoris concipi posse ius redimendi, hoc est, ut emptor possit quandoque vel post certum tempus cogere venditorem ad redimendam censum sive redditum

annuū: cum redemptio non nisi in sola venditoris persona, id est, debitoris permittatur, adiectâ pœna. Similis conditio est in Extravag. Martini V. Calixti III. & Pii V. de quibus supra c. 10.

Maximilianus II. in Comitibus Spirensibus, anno 1570.

In priorè constit. sua, paulò ante medium his verbis utitur: Quibus ex causis legitimis contractus fœneratitii (qui semper Imperio magna incommoda & pernitiè attulerunt) iure communi & quibusdam nostri Imperii Recessi-

bus interdicti sint, superfluum est repetere. Quocirca nos iudicio Camerali & Assessoribus præcipimus, in huiusmodi rebus, quod semel statutum est, in ulteriorem deliberationem ne trahant.

Notatio.

Per ias commune intelligitur ius Canonicum, eo quod ubique illud in Scholis & iudiciis receptum sit. Similiter & ius civile,

quoad usuras supra modum præscriptum in l. *Eos 26. §. 1. Cod. De usur. cõventas.* Nam quæ intra modum d. §. 1. conceptæ sunt, non minus sublatae sunt,

utpote juri divino repugnantes, ut supra cap. 1. comprobavi, ac proinde rectius & in his recurritur ad jus Canonicum, propter generalem regulam Innocentii III. in Concilio generali Latera-

nenf. quâ omni constitutioni & consuetudini divino juri contrariâ derogatur. Extat in cap. ult. ex De prescript.

Rudolphus II. Imp. Francofurti anno 1577. in politica ordinat. sub tit. eodem.

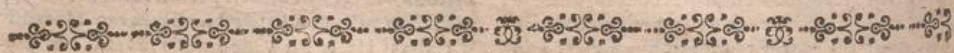
EAdem repetit & confirmat quæ supra statuit Carolus V. nihil ferè immutato vel addito, quod hic repetere necesse sit: nisi quoddam hic novus §. adjiciatur de obstagii; cujus verba hæc sunt: Tamen in sacri Imperii politica ordinatione Anno 1548. Augustæ publicata, singulariter provisum sit, quid fieri debeat, ubi obligatio census facta est, cum fidejussoribus in obstagium citandis sive movendis: Nihilominus, cum hæcenus hujus obstagii abusum prospex-

imus, & tam fidejussores quàm debitores eo ipso in extremam perniciem tendant, nihilo tamen magis consultis creditorum rationibus, quibus solvi non potest: Idcirco volumus omnino, ne obstagia in posterum obligationibus inferantur, & inserta tamquam jure publico interdicta per se irrita sint: & consequenter neminem fidejussorum nec debitorum ad obstagium teneri, neque hospiti ad quem forè de facto observatum fuit obstagium, expensarum nomine obligari.

Notatio:

VT in obligationibus aliis, majoris securitatis causa accedere solet pignus sive hypotheca, l. Contrahitur 4. cum l. seq. D. De pignorib. vel fidejussores, unus vel plures, l. 1. D. De fidejussorib. & tit. Instit. in princ. & §. si plures eod. tit. ita & in hac obligatione census solvendi. De pignore vel hypotheca constat ex cap. 1. & cap. 2. inf. de Usuris ex Extravag. communib. Martini V. & Calixti III. & Pii V. supra recitatis, & ex l. 1. l. 2. & l. 6. Cod. De pignor. action. De fidejussoribus colligitur ex cap. Rescripto 9. sup. De jurejur. & ex cap. Exposita 11. sup. De arbitris, qui tamen sub obstagii fide obligati, hoc §. liberantur. Est autem obstagium, quando fidejussor promittit de perseverando vel sistendo se

certo in loco, donec debitor solutionem fecerit: Venit à verbo *Osids*, unde Itali obstagium derivarunt, Germani, die *Laystung* appellant. Unde & in *Laystung mahnen* id est, quod monere aliquem, ut in locum certum ex promisso veniat, ut hic. Quod etsi jure Canonum receptum est in d. cap. Ex rescripto, hac tamen constitutione Rudolphi II. Imp. improbatum & irritatum, tamquam juri publico adversans, ita quod ex eo nulla amplius nascatur obligatio, saltem quoad ditiones Imperii. Meminit & hic §. obstagii antè prohibiti sub Carolo V. Augustæ anno 1548. sed quæ prohibitio minus plena est, & idcirco hic repetendam non duximus.

IOAN. VVIRINGI, Campensis,
J. U. D. ET CANONUM PROFES. R.
IN ACADEMIA LOVANIENSIS
IN LIBRUM V. DECRETALIVM
EPIST. GREGORII XIII. P. M. COMMENTARIUS,
Nunc primùm editus & auctarii vice huic Operi insertus,

PRÆ.